

T. B. M. M.	
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı	
Tarih :	17.10.2012
No :	850

**TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Başkanlığı'na**

Edirne, İstanbul ve Kırklareli İllerinde Bulunan Geri Gönderme Merkezleri Hakkında İnceleme Raporu hakkındaki **muhalafet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.

**Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili**

1. Raporun 7. Sayfasında yer alan; “Merkezde taşkınlık çıkaran, huzur ve sükûnu bozan kişilerin sınırları yatışana kadar geçici olarak bu odalarda tutulduğu bilgisi verilmiştir.” ifadesi ile ilgili olarak, Bu durum adli bir süreç olmadan görevli personel tarafından hüküm koyma işlemidir ve hukuki değildir. İdari personel bir kişinin suçlu olup olmadığına karar veremeyeceği gibi cezalandırma yoluna da adli denetim olmadan asla gidemez. Zaten ihlal merkezi haline gelen GGM lerde bir de tecrit odalarının yapılmış olması işkence ve kötü muamelenin uygulanması açısından büyük bir risk taşımaktadır.
2. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 1. Maddesi ile ilgili olarak; Geri gönderme merkezleri alı konma yerleridir. Bir alıkonma merkezinin modern olduğunu söylerken yapının fiziki özellikleri değil, insan haklarına standartlarına uygunluğu baz alınmalıdır. Alıkonma yerlerinin mimari yapısının insan hakları standartlarına uygun olup olmadığını incelemek başlı başına bir uzmanlık alanıdır. Raporun ayrıntılarından anlaşıldığı üzere heyette bu konuda uzman herhangi bir kimse yer alamamış yapının modern olduğu tespiti milletvekillerinin şahsi kanaatlerinin ötesine geçmeyen bir tespit niteliğindedir. F tipi ceza evleri örneğinde de görüldüğü üzere fiziki olarak “modern” görünmesine rağmen Türkiye’deki en büyük insan hakkı ihlali alanlarından biri haline gelmiştir.
3. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 3.Maddesi ile ilgili olarak; Raporda sıkça kullanılan “yasadışı göçmen” kavramı yanlış bir ifade biçimidir. Bir kişi yasadışı olarak nitelendirilemez. Yasadışı işler yapabilir ama insanın kendisi yasadışı olamaz. Kasıtlı olarak olumsuz bir anlam yükleme, suçla ilişkilendirme amacıyla kullanılan bu tabir komisyonun tarafsız ve bağımsızlığına gölge düşüren bir etkidir. Uluslar arası literatürde de artık düzenli ve düzensiz göç, dolayısıyla düzenli göçmen veya düzensiz göçmen kavramları kullanılmaktadır.

Maddede tasvir edilen alıkonulan kişilerin havalandırmaya çıkarılmadıkları ve sürekli kilit altında tutuldukları durumu açık bir insan hakkı ihlalinin tasvir etmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulma koşulları kendi başına işkence ve

kötü muamele olarak tanımlanabilmektedir. Unutulmamalıdır ki geri gönderme merkezlerinde tutulan göçmenlerin yaptıkları başvurular sonucunda Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 5. Maddesini ihlal ettiği gerekçesi ile bir çok kez mahkum edilmiştir.

4. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 4.Maddesi ile ilgili olarak; Maddede belirtilen durum alıkonuların neden / ne kadar tutuldukları hakkında anladıkları bir dilde bilgilendirilmemektedirler. Bu durum da idarenin kendisi ile ilgili yaptığı işlemle ilgili bilgi vermeyerek açık bir hak ihlaline neden olmaktadır.
5. “Kırkırelili İli Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi ile ilgili olarak” adlı paragrafın 2. Maddesinde yapılan tespitler açıkça işkence ve kötü muamele durumunu tasvir etmektedir. Fiziki koşulları bu kadar kötü olan, ciddi sağlık sorunlarına neden olabilecek bir mekanda zorla alıkonulan göçmenlerin en temel hakları ihlal edilmektedir. Söz konusu koşullarda zorla alıkoyma işlemini yürüten tüm yetkililerle ilgili ivedilikle adli ve idari soruşturmalar başlatılmalıdır. Raporunda yer verilen bu vahim durum ciddi bir sorun olmaktan çok duvarlar boyanarak çözülecek küçük bir problemmiş gibi kaleme alınmıştır. Komisyon üyeleri devam eden bir hak ihlaline şahitlik etmişken durumun devamlılığına göz yumarak bu durumun ortağı durumuna düşmüşlerdir.
6. Aynı bölümün 3. Maddesinde; Kanalizasyon, su ve ısınma altyapısı olmayan bir alıkonma merkezinin acilen kapatılması gerekmektedir. İyileştirme önerilerek durumun devamına meşruluk kazandırılmaktadır.
7. Aynı bölümün 5. Maddesinde; Yukarıda tasvir edilen fiziki koşullara sahip bir yerde zorla tutulan insanların mutlu olduklarını belirtmek gerçeklikten uzak bir tespittir. Kırkırelili soğuk iklim şartlarına sahip bir coğrafyada yer aldığı bilinmektedir. Dolayısıyla kışın dışarıda uzun süre beklemek imkansızdır. Eğer varsayıldığı gibi havalandırma imkanından yararlandıkları için mutlu iseler kış ve bahar aylarında kapalı mekanda barındırılarak mutsuz bir yaşam sürmelerine neden olunmaktadır.
8. Komisyonunda “Genel Olarak” cümlesiyle ifade edilen bölümle ilgili olarak;
 - a) Geri gönderme merkezleri olarak adlandırılan alıkonma merkezlerinin yasal bir statüsünün bulunmadığı, yine tasarı halinde olan bir yasaya referans verilmesi söz konusudur. Türkiye’deki GGM leri yasadışı, hiçbir hukuki metinde kuruluşuna ve işleyişine yer verilmeyen ihlal merkezleridir. Adli süreç olamadan idarenin kararıyla ne kadar süreyle tutulacağına yasal sınırları konulmadan özgürlüklerinden mahrum bırakılmaktadırlar. Bir çok kez AİHM tarafından bu merkezler nedeni ile mahkumiyet kararları verilmiş olsa da Hükümet bu konuda adım atma yoluna gitmemiştir.
 - b)Yapılması önerilen geri kabul anlaşmaları “zincirleme sınırdışı” olarak adlandırılan bir sisteme hizmet ettiği için özellikle Türkiye gibi etkin bir uluslar arası koruma sistemi olmayan ülkeler açısından büyük insan hakları ihlali potansiyeli taşımaktadır. Türkiye mülteci kabul etmeyen, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından mülteci olara kabul edilenleri bile zorla sınırdışı etmekten çekinmeyen kötü bir sicile sahip bir ülke konumundayken, söz konusu anlaşmaların yapılması korumaya ihtiyacı olanlar açısından büyük bir risk taşımaktadır.

e) Beşinci maddede yer alan avukatların GGM lere girişleri ve bilgi talepler konusunda yardımcı olunması düşünülmektedir cümlesi hukuk devleti niteliğinden uzak bir yapı görüntüsü çizmektedir. Avukatlık kanununda açıkça yer verilmesine rağmen halen idareye bağlı resmi bir kuruma mesleğini icra etmek üzere girmesinin engellenmesi büyük bir hukuksuzluk örneğidir. Ayrıca zorla alıkonulan kişilerin hukuki yardıma erişemediklerinin de açık göstergesidir. Suriye’den gelenler için kurulmuş kamplarda olduğu gibi GGM’ler de şeffaf olmayan bir yönetim anlayışına sahiptir. GGM ler STÖ lere kapalı tutularak oraları birer gizli ihlal merkezi haline getirmektedir.

d)Türkiye’de daha önce “yabancı misafirhanesi” olarak adlandırılan, ismi 2011 yılında “geri gönderme merkezi” olarak değiştirilen, ülkelerine geri gönderilmek üzere özgürlüklerinden mahrum bırakılan göçmenlerin tutulduğu alıkonma merkezlerinde sorunlar devam ediyor. Göçmenler, İçişleri Bakanlığının ve Valiliklerin verdiği idari kararlar, süresi belli olmadan kötü koşullar altında tutuluyorlar. Alıkonma kararı her ne kadar cezalandırma amacıyla değil düzensiz göçü engellemek için yapılıyorsa da uzun süreli alıkonmalar cezalandırmaya dönüşmektedir.

e)Geri Gönderme Merkezleri olarak adlandırılan alıkonma yerlerinin hukuki statüsünü düzenleyen bir yasa henüz çıkarılmamıştır. Merkezlerin uygulamasında tüm aşamalarında tek yetki polislerde bulunmaktadır. Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü gibi insan hakları kurumların raporlarında göre göçmenlerin “insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullarda tutulduklarına” dair bilgilere yer verilmiştir.

f)Komisyon raporunda görüşülen kişilerin hangi kriterlere göre ve nasıl belirlendiği ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. görüşme yapılan kişilerin özellikleri (cinsiyet, yaş, din, mezhep, geldikleri ülke vs..), görüşmelerinin nerede yapıldığı, görüşmeler yapılırken yanlarında kamu görevlilerinin olup olmadığı, hangi dilde görüşmeler yapıldığı, görüşme yapılan kişilerin nasıl tespit edildiği, tespit ve davetin kimin tarafından yapıldığı gibi önemli konularda yeterince açıklayıcı bilgi içermemektedir. Komisyonun genel çalışma tarzında büyük eksikler mevcuttur. Önceden tüm kamu yetkilileri bilgilendirilerek hazırlık yapmaları sağlanıyor. Görülecek kişilerin polis tarafından belirlenip belirlenmediği, görüşmelerin alıkonma merkezleri binalarında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği araştırmanın seyrini değiştiren etkenlerdir.

g)Raporda yasal alt yapı sağlanıp fiziki koşulları iyileştirilinceye kadar faaliyet halinde olan tüm yasadışı GGM lerin kapatılması önerilmelidir. Bu kötü koşullara sahip yasadışı gözaltı merkezlerin faaliyette olduğu her gün Türkiye’nin insan onuruna yakışan bir muameleyi göçmenlerden esirgediğinin ve her gün insan haklarını yeniden ihlal ettiğinin açık göstergesi olacaktır.